

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 214/2022-19

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Martinou Holečkovou, Južná 44, Nitra, proti uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 6 T 58/2020 z 5. januára 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 25. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím všeobecného súdu označeným v záhlaví uznesenia. Sťažovateľ navrhuje toto rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie Okresnému súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“), ako aj priznať mu náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti, pripojených rozhodnutí a ostatných listín vyplýva, že sťažovateľ bol opatrením sudcu pre prípravné konanie okresného súdu č. k. 2 Tp 12/2019 zo 16. februára 2020 ustanovený za obhajcu na zastupovanie obvineného [REDAKOVANÉ] v trestnom konaní. Po právoplatnosti odsudzujúceho rozsudku okresného súdu č. k. 6 T 58/2020 z 21. októbra 2020, ktorým bol obvinený uznaný za vinného zo spáchania i) prečinu ublíženia na zdraví v štádiu pokusu, ii) prečinu výtržníctva a iii) prečinu poškodzovania cudzej veci, si sťažovateľ uplatnil nárok na odmenu a náhradu hotových výdavkov v celkovej výške 3 758,22 eur za „*ex offio*“ obhajobu. Okresný súd uznesením z 23. augusta 2021 (ďalej len „uznesenie vyššieho súdneho úradníka“) priznal sťažovateľovi odmenu a náhradu hotových výdavkov za špecifikované úkony právnej služby vo výške 2 952,54 eur. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ v zákonnej lehote

sťažnosť, o ktorej bolo napadnutým rozhodnutím sudcu z 5. januára 2022 rozhodnuté tak, že okresný súd uznesenie vyššieho súdneho úradníka podľa § 194 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku zrušil a podľa § 553 ods. 2 a 5 Trestného poriadku sťažovateľovi priznal odmenu a náhradu hotových výdavkov za právne služby vo výške 3 070,41 eur.

3. Okresný súd v napadnutom rozhodnutí uviedol, že vyšší súdny úradník postupoval správne pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny podľa § 13 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) vo výške 98,21 eur. Zákonodarca podľa súdu neopomenul, že spojením vecí sa zvyšuje príprava a odbornosť advokáta, preto zvýšil odmenu za úkony právnej služby o tretinu, ktorá sa pričíta k tarifnej hodnote s najvyššou hodnotou. Gramatickým výkladom zákonodarca jasne uviedol, kedy je možné navýšenie odmeny, a zreteľne poznamenal, že ju pri spojení viacerých vecí možno zvýšiť len o jednu tretinu, ktorá nie je vynásobená počtom spojených vecí. Sťažovateľom uvedený výklad tohto ustanovenia by bol v rozpore so zásadou hospodárnosti konania.

4. V náleze ústavného súdu č. k. II. ÚS 536/2018 zo 17. januára 2019 sa podľa okresného súdu nespomína odmena, ktorá by sa vynásobila jednou tretinou z určenej tarifnej odmeny s najvyššou hodnotou o počet spojených vecí na spoločné konanie. Tento nález má slúžiť najmä na to, aby v konaniach, v ktorých z dôvodu hospodárnosti boli spojené viaceré veci toho istého páchatel'a na spoločné konanie, nebol takýto postup vykladaný ako spojenie, ktoré vyplývalo zo zákona a zároveň by vylučovalo postup podľa § 13 ods. 3 vyhlášky. Pojem „tarifná hodnota vecí“ je civilnoprávnym pojmom, v trestnom konaní nemožno odvodzovať základnú sadzbu tarifnej odmeny z tarifnej hodnoty, pretože predmetom Trestného zákona nie je vec ako taká, ale trestne zodpovedný páchatel', „hodnota vecí“ je daná závažnosťou trestného činu. Je potrebné rozlišovať odmenu za právne služby v civilnom a trestnom konaní, ako to upravujú osobitné zákony a rozlišuje to aj vyhláška. Ak by zákonodarca mal na mysli určité násobenie odmeny za poskytovanie právnej pomoci v trestnom konaní, zreteľne by to v konkrétnom ustanovení vyhlášky uviedol. Okresný súd z uvedených dôvodov s prihliadnutím na dôvody podanej sťažnosti rozhodol, že sťažovateľovi vznikol nárok na odmenu za 30 úkonov právnej služby v uvedenej výške, čo spolu s náhradou hotových výdavkov a zvýšením o daň z pridanej hodnoty predstavuje priznanú sumu.

II.

Argumentácia sťažovateľ'a

5. Proti napadnutému rozhodnutiu okresného súdu sťažovateľ namietá:

a) Okresný súd sa prikláňa k takej interpretácii a aplikácii ustanovení zákona, ktorá v sebe zahŕňa znaky arbitrárnosti. Prejavuje sa to v odchýlení od nálezu č. k. II. ÚS 536/2018 zo 17. januára 2019, hoci ústavný súd vyslovil názor, že § 13 ods. 3 a 4 vyhlášky sa aplikujú na civilné a trestné konania. Nemožno hovoriť o výklade § 13 ods. 3 vyhlášky v súlade so zmyslom a s účelom zákona, pretože advokát by v prípade nespojenia vecí do spoločného konania v treťom a každom ďalšom konaní poskytol právne služby „*pro bono*“, čo by odporovalo jeho právu na odmenu podľa § 553 ods. 2 Trestného poriadku. Z gramatického výkladu § 13 ods. 3 vyhlášky vyplýva, „*že odmena sa má zvyšovať 1/3 za každú spojenú vec samostatne a nie iba o 1/3 za všetky spojené veci*“.

b) Záver, že predmetné ustanovenie možno vykladať výlučne tak, že pri spojení viacerých vecí možno danú odmenu zvýšiť výlučne iba o jednu tretinu, pretože iný výklad daného ustanovenia by bol v rozpore so zásadou hospodárnosti, nie je pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny okresným súdom súladný s rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 2 Sžf 51/2010 zo 16. marca 2011. Hospodárnosť konania je v prípade spojenia vecí zabezpečená najmä samotným spojením, keďže súd nemusí vykonávať niekoľko pojednávaní samostatne a koná o všetkých spojených veciach jedného páchatel'a naraz. V troch veciach by bola v konečnom dôsledku obhajcovi priznaná odmena vo výške 9/3 (t. j. trojnásobku hodnoty každej z nespojených vecí) a sťažovateľ žiadal určiť základnú sadzbu tarifnej odmeny vo výške 5/3 (za jeden trestný čin v plnej výške a za ostatné dva 1/3 výšky ich základnej sadzby).

c) Sťažovateľ sleduje zámer zosúladenia rozhodovacej praxe do budúcnosti, pretože okresný súd zásadne odlišným spôsobom riešil právnu otázku, ktorá už bola právoplatne vyriešená, bez argumentačného vysporiadania sa so skoršími súdnymi rozhodnutiami, čo vyvoláva stav právnej neistoty. Prijatím výkladu uvedeného v napadnutom rozhodnutí by mohlo dôjsť k ukráteniu obhajcov o takú časť odmeny (resp. strán sporu o časť náhrady trov právneho zastúpenia), ktorá nebude spadať pod definíciu bagateľnej veci.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľ'a predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a po zistení, že obsahuje zákonom požadované náležitosti, skúmal, či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

7. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

8. Arbitrárne rozhodnutie všeobecných súdov znamená najmä (i) extrémny nesúlad právnych záverov s vykonanými skutkovými a právnymi zisteniami, (ii) interpretáciu, ktorá je v extrémnom nesúlade s obsahom právnej praxe (odklon od ustálenej judikatúry bez toho, aby boli dostatočne uvedené dôvody, na základe ktorých súd odmietol stabilizovanú výkladovú prax), (iii) nerešpektovanie kogentnej normy (interpretáciu), ktoré je v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti, ako aj (iv) hodnotenie dôkazov vykonaných bez akéhokoľvek akceptovateľného

racionálneho základu tak, že z nich pri žiadnej novej interpretácii nevyplývajú prijaté skutkové závery (I. ÚS 413/2018).

9. O svojoľné uplatnenie práva pôjde napr. v prípade, keď v žiadnom prípade nemožno za použitia štandardných techník výkladu a aplikácie právnych noriem dospieť pri jasnom a s ohľadom na obsah i účel právnej normy jasne interpretovateľnom a bezrozpornom znení právnej normy k takým záverom o jej aplikovateľnosti alebo neaplikovateľnosti na dokázaný právny a skutkový stav, ktoré zvolí sudca, prísediaci sudca alebo rozhodca rozhodcovského súdu v dotknutom rozhodnutí (porov. m. m. nález Ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 262/2019, body 14.5 a 14.8). Musí ísť zároveň vzhľadom na všetky právne a skutkové okolnosti konkrétnej veci o zjavne nelogickú a textu a účelu právnej normy odporujúcu (ne)aplikáciu alebo interpretáciu právnej normy [t. j. nepôjde o prípady, keď sa konajúci súd legitímne pokúsi o analógiu iuris alebo analógiu legis, resp. o sudcovské dotváranie práva z dôvodu medzier v zákone (*lacunae legis*) a na účely dostať zákaz *denegatio iustitiae* a pod., pozri nálezy ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 46/2015 alebo II. ÚS 111/2015].

10. Ústavný súd k vzťahu medzi čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

11. Vo vzťahu k námietkam sťažovateľa ústavný súd v súlade so svojou stabilnou judikatúrou v prvom rade poukazuje na skutočnosť, že rozhodovanie o náhrade trov konania je integračnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu, resp. jeho právo na spravodlivé súdne konanie (m. m. II. ÚS 56/05, rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. 9. 1997, *Robins proti Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska*).

12. V prípadoch, keď sťažovatelia namietajú porušenie svojich ústavou, resp. dohovorom garantovaných práv rozhodnutím všeobecného súdu týkajúcim sa náhrady trov konania, je však ústavný súd (aj vo svojej doterajšej judikatúre) zdržanlivý, vychádzajúc z toho, že problematika trov konania má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, a preto k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne (porovnaj m. m. IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011, IV. ÚS 583/2018). To však ale neznamená, že takýmito rozhodnutiami by nemohlo dôjsť k porušeniu práv sťažovateľov. Otázka náhrady trov konania dosahuje ústavnoprávnu dimenziu len vtedy, pokiaľ by bol v procese interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu zo strany všeobecného súdu obsiahnutý prvok svojvôle alebo extrémny rozpor s princípom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepiateho formalizmu), či celkom nedostatočného odôvodnenia vydaného rozhodnutia. Takýto postup všeobecného súdu nemôže byť tolerovaný, lebo predstavuje v konečnom dôsledku zásah do základného práva účastníka (III. ÚS 634/2015).

13. Ústavný súd teda skúmal, či sa okresný súd odchýlil od prípustného výkladu aplikovaných právnych noriem, a pristúpil k preskúmaniu zlučiteľnosti napadnutého rozhodnutia, ktoré posudzoval v spojení s uznesením vyššieho súdneho úradníka (IV. ÚS 350/09), s ústavou.

14. Pokiaľ ide o naznačenie sťažovateľa, že okresný súd porušil princíp právnej istoty, poukazujúc pritom na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 2 Sžf 51/2010 zo 16. marca 2011 a na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 536/2018 zo 17. januára 2019, ústavný súd uvádza, že jeho úlohou nie je zjednocovať judikatúru všeobecných súdov. Rozhodovacia činnosť všeobecných súdov sa pri analogických skutkových okolnostiach môže líšiť. Z práva na súdnu ochranu nevyplýva nárok na nemennosť judikatúry. Podľa názoru ústavného súdu okresný súd v napadnutom uznesení uviedol takú argumentáciu, ktorá prejednávajúcu vec odlišuje od veci sp. zn. 2 Sžf 51/2010. Tá sa totiž týkala samostatne vedených vecí (5 samostatne podaných žalôb) spojených na spoločné konanie v správnom súdnictve a následného výpočtu základnej sadzby tarifnej odmeny. Okresný súd jasne vyzdvihol špecifickosť trestného konania, ktorá nebola v odkazovanom rozhodnutí najvyššieho súdu braná do úvahy, a vec posúdil z hľadiska neuvedeného najvyšším súdom. Vec zároveň vykazuje odlišnosť tým, že sťažovateľ prevzal obhajobu obvineného v štádiu, keď bolo trestné stíhanie za predmetný skutok kvalifikované ako prečin ublíženia na zdraví v štádiu pokusu a prečin poškodzovania cudzej veci. Pre prečin výtržníctva bol obvinený stíhaný až v neskoršom štádiu po skončení vyšetrovania pred podaním obžaloby.

15. Okresný súd v napadnutom rozhodnutí prijateľne vystihol obsah nálezu ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 536/2018, keďže ústavný súd vtedy bližšie neuviedol svoj právny názor na konkrétny spôsob zvýšenia odmeny podľa § 13 ods. 3 vyhlášky, ale svoje rozhodnutie založil na neaplikovateľnosti § 13 ods. 4 vyhlášky na okolnosti prípadu (od vznesenia obvinenia išlo o spoločné konanie pre zločin sprenevery, pokračovací zločin sprenevery a pokračovací prečin podvodu). Odklon súdu od existujúcej skoršej judikatúry – súdnej praxe – v tomto konkrétnom prípade odmeny v trestnom konaní preto ústavný súd nepovažuje za úplne zjavný, keď sťažovateľ nepreukázal, že sudy konštantne túto otázku posudzovali naznačeným spôsobom.

16. Pokiaľ ide o históriu § 13 ods. 3 vyhlášky, ústavný súd odkazuje aj na nález č. k. II. ÚS 275/2018 z 5. septembra 2018. Sťažovateľom odkazovaná judikatúra by potom vo všeobecnosti (bez rozlišovania, či ide o spojenie trestných vecí alebo iných vecí) z hľadiska jednoduchého práva skôr nasvedčovala správnosti jeho právneho názoru, že základná sadzba tarifnej odmeny určenej z tarifnej hodnoty veci s najvyššou hodnotou sa zvyšuje o tretinu základnej sadzby tarifnej odmeny, ktorá by advokátovi patrila v ostatných spojených veciach v zmysle v každej zo spojených vecí v trestnom konaní.

17. Naproti tomu výklad okresného súdu je rýdzo textualistický. Ako sťažovateľ naznačuje, absolutizovaním takéhoto chápania by mohlo dôjsť k ukráteniu obhajcov zastupujúcich obvinených čeliacich viacerým obvineniam z rôznorodej trestnej činnosti. Napriek tomu ústavný súd nepovažuje ani argument okresného súdu o význame hospodárnosti pri posudzovaní odmeny za spojené veci za vopred nesúvisiaci s okolnosťami prípadu. Sťažovateľ totiž od začiatku prevzal obhajobu obvineného stíhaného pre jeden skutok, jedno súvislé konanie (hoci sa skladalo z útoku na človeka a následne útoku na vec) kvalifikované ako dva odlišné trestné činy. Vo vzťahu k prvému útoku po skončení vyšetrovania bol obvinený upozornený, že skutok je ďalším trestným činom, výtržníctvom. Ak za takýchto skutkových okolností okresný súd svoje rozhodnutie podporil odôvodnením, ako je už uvedené, ktoré z hľadiska odpovedí na významné argumenty sťažovateľa považuje ústavný súd za dostatočné, je v ďalšom potrebné označiť výklad okresného súdu za vec odlišného právneho posúdenia nanajvýš dosahujúcu úroveň vecnej nesprávnosti z hľadiska jednoduchého práva. Sťažovateľov právny názor, ktorý opiera o rozhodnutia všeobecných súdov,

resp. ústavného súdu tiež nevylučuje, že by všeobecný súd vec nemohol ústavne prijateľným spôsobom posúdiť skutkovo podobnú vec rozdielne. Sťažovateľ navyše namieta porušenie svojich procesných práv, nie svojho základného práva hmotnej povahy. Pri nezistení arbitrárnosti, zjavnej neodôvodnenosti, extrémneho nesúladu s rozhodovacou praxou či zásadného popretia účelu a významu § 13 ods. 3 vyhlášky ústavný súd v okolnostiach posudzovaného prípadu nespozoroval prítomnosť výnimky odôvodňujúcej zásah do právneho názoru okresného súdu, aj keď má určité pochybnosti o jeho všeobecnej správnosti.

18. Interpretácia príslušného ustanovenia vyhlášky zohľadňuje podstatu v ňom obsiahnutého kritéria (hospodárnosti), ktorého dosah sťažovateľ vníma užšie oproti okresnému súdu. Nie je preto arbitrárna, zjavne neodôvodnená, nevymyká sa z ústavného rámca. Ústavný súd podotýka, že mu neprislúcha zjednocovať *in abstracto* judikatúru všeobecných súdov a suplovať tak poslanie, ktoré zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zveruje primárne prisudzuje najvyššiemu súdu (jeho plénu a príslušnému kolégiu) v podobe právomoci zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, sekundárne aj krajským súdom a okresným súdom (resp. ich plénam, kolégiám, prípadne grémiám) v podobe prerokovania a vyjadrovania sa k podnetom na prijatie stanoviska k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov.

19. Ústavný súd preto dospel pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti k záveru, že medzi napadnutým rozhodnutím okresného súdu a obsahom označených práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

20. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v petite nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. apríla 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu